

Thesis Title A Causal Model of Self-Management among Older Persons
with Chronic Kidney Disease at Predialysis Stage

Author Miss Parinda Sritarapipat

Degree Doctor of Philosophy (Nursing)

Thesis Advisory Committee

Associate Professor Dr. Linchong Pothiban Advisor

Assistant Professor Dr. Sirirat Panuthai Co-advisor

Professor Emeritus. Dusit Lumlertgul Co-advisor

Associate Professor Dr. Paradee Nanasilp Co-advisor

ABSTRACT

The ability of older persons to self-manage chronic kidney disease (CKD) in the earlier predialysis stages needs to be enhanced before entering the end stage of the disease in order to maintain their well-being. Knowledge of factors predicting their self-management is needed for planning self-managing enhancement. This cross-sectional predictive study aimed to examine the causal relationships among physical functions in basic activity of daily living (ADLs) and instrumental ADLs, cognitive function, CKD knowledge, self-efficacy, social support from family and health care provider, and self-management in Thai older persons with CKD at the predialysis

stage. The conceptual framework of this study was based on Curtin's framework for self-management in CKD disease and Bandura's self-efficacy theory. A total of 216 Thai older persons with stage III-V of CKD at the predialysis stage were randomly selected using multistage random sampling from six outpatient clinics at public primary and secondary hospitals in areas of Chai Nat and Loburi provinces of the central region of Thailand.

Eight instruments were used to collect data including the Demographic Data Form, the Self-Management Behavior Questionnaire, the Modified Barthel Activity of Daily Living Index (BAI), the Chula Activity of Daily Living Index (Chula ADLs), the Chula Mental Test (CMT), the Chronic Kidney Disease Knowledge Scale (CKD Knowledge Scale), the Perceived Self-Management Self-Efficacy Questionnaire (PSMSEQ), and the Social Support from Family and Health Care Providers Questionnaire (SSQ). Reliability coefficients of all scales were found acceptable, ranging from 0.77 - 0.97. Data were analyzed using descriptive statistics, Pearson's product moment correlation coefficient, and structural equation modeling.

The results indicated that:

1. Overall self-management behaviors, communication with health care providers, partnership in care, and self-advocacy were at low levels, self-care activities were at moderate levels, and medication adherence was at a high level.
2. Self-efficacy was highly associated with self-management behaviors, while physical function in basic ADLs and instrumental ADLs, cognitive function, CKD knowledge, family support and health care providers support were slightly and moderately positively associated with overall self-management behaviors.

3. In the causal model of self-management, self-efficacy, physical function in instrumental ADLs, CKD knowledge, and family support had a direct positive effect on self-management behaviors ($p < .05$), while cognitive function and health care provider support had an indirect positive effect on self-management behaviors via self-efficacy ($p < .05$). Moreover, self-efficacy was also the mediator between other predictors and self-management. These six predictors explained 47.23% of the variance in self-management behaviors.

The study results imply that nurses can enhance self-management behaviors of Thai older persons in the predialysis stage by modifying those predictors.

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ แบบจำลองเชิงสาเหตุของการจัดการตนเองของผู้สูงอายุที่เป็นโรคไตเรื้อรังระยะก่อนการบำบัดทดแทนไต

ผู้เขียน นางสาวปริญญา ศรีธราพิพัฒน์

ปริญญา พยาบาลศาสตรดุษฎีบัณฑิต

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์ ดร. ดินจง	โปธิบาล	อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศิริรัตน์	ปานอุทัย	อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
ศาสตราจารย์ เกียรติคุณ นพ. คุณิต	ล้ำเลิศกุล	อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
รองศาสตราจารย์ ดร. ภารดี	นานาสิลป์	อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

บทคัดย่อ

ความสามารถในการจัดการตนเองของผู้สูงอายุที่เป็นโรคไตเรื้อรังในระยะเริ่มต้นก่อนการบำบัดทดแทนไตเป็นสิ่งจำเป็นที่สุดที่ควรเสริมสร้างก่อนที่ผู้สูงอายุจะเข้าสู่ภาวะไตวายระยะสุดท้ายเพื่อช่วยให้สามารถอยู่ร่วมกับโรคได้อย่างมีความสุข การวางแผนในการเสริมสร้างการจัดการตนเองของผู้สูงอายุกลุ่มนี้จำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการตนเอง การศึกษาเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวางครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยการทำหน้าที่ด้านร่างกายในการทำกิจวัตรประจำวันขั้นพื้นฐานและขั้นสูง การทำหน้าที่ด้านสติปัญญา ความรู้เกี่ยวกับโรคไตเรื้อรัง สมรรถนะแห่งตน การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวและจากบุคลากรสุขภาพ และการจัดการตนเองของผู้สูงอายุที่เป็นโรคไตเรื้อรังระยะก่อนการบำบัดทดแทนไต โดยกรอบทฤษฎีในการศึกษานี้ใช้แนวคิดการจัดการตนเองในโรคไตเรื้อรังของเคอร์ทีนและมาเปส และทฤษฎีสมรรถนะแห่งตนของแบนดูรา กลุ่มตัวอย่างถูกคัดเลือกโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน คือ ผู้สูงอายุที่เป็นโรคไตเรื้อรังระยะที่ 3 ถึง 5 ก่อนการบำบัดทดแทนไต จำนวน 216 ราย ที่มาตรวจตามนัดที่คลินิกอายุรกรรมในแผนกผู้ป่วยนอกของโรงพยาบาลระดับปฐมภูมิและระดับทุติยภูมิ สังกัดกระทรวงสาธารณสุขทั้ง 6 แห่ง ในเขตจังหวัดชัยนาทและลพบุรี

การเก็บข้อมูลใช้แบบสอบถาม 8 ฉบับ ประกอบด้วย แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบสอบถามพฤติกรรมกรรมการจัดการตนเอง แบบประเมินความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันขั้นพื้นฐาน ฉบับปรับปรุงสำหรับคนไทย (ดัชนีบาร์เชลเอดีแอล) แบบดัชนีจุฬาเอดีแอล แบบทดสอบสุขภาพจิตของจุฬา แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับโรคไตเรื้อรัง แบบสอบถามการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการจัดการตนเองและแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวและบุคลากรสุขภาพ ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่ใช้มีค่าระหว่าง 0.77 - 0.97 ซึ่งอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ สถิติเชิงพรรณนา สถิติสหสัมพันธ์เพียร์สัน และสถิติการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่า

1. พฤติกรรมการจัดการตนเองโดยรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านการติดต่อสื่อสารกับบุคลากรสุขภาพ ด้านการเป็นหุ้นส่วนในการดูแลและด้านการพิทักษ์สิทธิ์ของตนเอง อยู่ในระดับต่ำ ส่วนด้านกิจกรรมการดูแลตนเอง อยู่ในระดับปานกลาง และด้านการยินยอมในการใช้ยา อยู่ในระดับสูง
2. สมรรถนะแห่งตนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการจัดการตนเองในระดับสูง ส่วนการทำหน้าที่ด้านร่างกายในการทำกิจวัตรประจำวันขั้นพื้นฐานและขั้นสูง การทำหน้าที่ด้านสติปัญญา ความรู้เกี่ยวกับโรคไตเรื้อรัง การสนับสนุนจากครอบครัว และการสนับสนุนจากบุคลากรสุขภาพมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการจัดการตนเองในระดับต่ำถึงปานกลาง
3. ในแบบจำลองเชิงสาเหตุของการจัดการตนเองพบว่า สมรรถนะแห่งตน การทำหน้าที่ด้านร่างกายในการทำกิจวัตรประจำวันขั้นสูง ความรู้เกี่ยวกับโรคไตเรื้อรัง และการสนับสนุนจากครอบครัวมีอิทธิพลโดยตรงทางบวกต่อพฤติกรรมการจัดการตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ส่วนการทำหน้าที่ด้านสติปัญญาและการสนับสนุนจากบุคลากรสุขภาพมีอิทธิพลโดยอ้อมทางบวกต่อพฤติกรรมการจัดการตนเองโดยผ่านสมรรถนะแห่งตนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) นอกจากนี้ สมรรถนะแห่งตนเป็นปัจจัยสื่อกลางระหว่างปัจจัยทำนายอื่นและพฤติกรรมการจัดการตนเอง ซึ่งปัจจัยทำนายเหล่านี้สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการจัดการตนเองได้ร้อยละ 47.23

จากผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า พยาบาลสามารถเสริมสร้างพฤติกรรมการจัดการตนเองในผู้สูงอายุไทยที่เป็นโรคไตเรื้อรังระยะก่อนการบำบัดทดแทนไต โดยการปรับเปลี่ยนปัจจัยทำนายดังกล่าว